

Børn skal beskyttes bedre mod seksuelle overgreb i lovgivningen

Red Barnets udspil om straffeloven

Udarbejdet af
Red Barnet – 26-11-2020

Red Barnets udspil indeholder anbefalinger om:

Selvstændig kriminalisering af begrebet 'seksuel grooming'	2
Justering af aldersgrænsen for voldtægt efter § 216, stk. 2 fra de nuværende 12 til 15 år	4
Ny samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse – kan børn give samtykke?	5
Efteruddannelse af dommere	6

Børn, der har været udsat for seksuelle overgreb, beskyttes ikke godt nok af straffeloven, som den er i dag. Derfor foreslår Red Barnet en række lovændringer og tiltag, der kan styrke retssikkerheden for mindreårige, der har været udsat for krænkelser. Vi opfordrer blandt andet til at indføre en selvstændig grooming-paragraf i straffeloven og til at hæve aldersgrænsen for voldtægt fra 12 til 15 år, så det altid vil være voldtægt, hvis en voksen over 18 år har samleje med et barn under 15 år.

Bekæmpelse af vold og seksuelle overgreb mod børn er en hjørnesten i Red Barnets arbejde i Danmark, og vi har igennem mange år fulgt flere sager og lovgivningen på området tæt. Det er vores opfattelse, at straffeloven ikke er fulgt med udviklingen. Der er derfor behov for en række justeringer og tiltag, hvis vi vil sikre børnene den beskyttelse, de har ret til. Dem præsenterer Red Barnet i dette udspil.

Udspillet er motiveret af vores erfaringer fra rådgivningstjenesten SletDet samt af forskellige sager om overgreb mod børn. Senest har den såkaldte lærersag, hvor en 32-årig mandlig lærer fra Dianalund i landsretten blev frikendt for voldtægt af en 13-årig elev, givet anledning til bekymring over straffelovens begrænsninger.

Fra politi og anklagemyndighed hører vi ofte, at opbygningen af anklageskrifter i sager om seksuelle overgreb er kompliceret. Det er den navnlig, fordi begrebet grooming slet ikke anvendes i loven som betegnelse for, at en alders- eller erfaringsmæssigt overlegen krænker opbygger en relation til et barn eller en ung med henblik på at begå et seksuelt overgreb. Anklagemyndigheden forsøger derfor at oversætte grooming til andre begreber og ordvalg i paragrafferne, som ikke er dækkende. Groomingen skal således henregnes under straffelovens §§ 222, stk. 2 eller 223, stk. 2, som begge angår gerningsmandens udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed, ligesom der skal henvises til straffelovens bestemmelse om forsøg på at have begået en overtrædelse, hvis groomingen har fundet sted, men overgrebet endnu ikke er fuldbyrdet.

Red Barnet mener, at fraværet af en selvstændig grooming-paragraf efterlader retsvæsnen med en manglende forståelse for grooming-processen. Problemet kommer blandt andet til udtryk i flere domme, hvor forholdet mellem offer og krænker fejlagtigt beskrives som 'kærestelignende' eller på anden måde frivilligt. Det var eksempelvis tilfældet i lærersagen fra Dianalund, hvor den 32-årige lærer forud for sin seksuelle omgang med den 13-årige pige havde groomet hende ved at opbygge et tillidsforhold imellem dem.

I lærersagsdommen argumenterede landsretten desuden på en måde, der giver Red Barnet indtryk af, at retsvæsnen også har en mangelfuld forståelse for arbejdet i de nationale børnehuse. I den konkrete sag resulterede den krisehjælp, som pigen havde modtaget i et børnehus, i, at der blev sat spørgsmålstegn ved troværdigheden af hendes vidneforklaring. Det skete på trods af, at børnehuse netop er oprettet med det formål at håndtere sager om vold og overgreb mod børn på en måde, så fagpersoner fra kommune og andre myndigheder ikke ved en fejl kommer til at modarbejde politiets efterforskning. Red Barnet mener på den baggrund, at der er brug for initiativer, der kan sikre, at børns ret til akut hjælp aldrig vil kunne skade deres egen sag og bevisførelse.

Som Red Barnet ser det, er problemerne med den nuværende lovgivning og retspraksis altså flere og mangefacetterede. Vi ved, at det har store konsekvenser for mange børn og unge, når de ikke får samfundets anerkendelse af, at det, de har været udsat for, ikke er i orden. De oplever det typisk som et hårdt slag og reagerer ofte ved at vende skylden indad på en måde, der kan resultere i lavere selvværd og depressive tanker.

Der er derfor af flere årsager behov for omgående handling for at sikre børnenes direkte retslige beskyttelse mod overgreb og grooming.

Red Barnet foreslår på den baggrund følgende tiltag:

- Selvstændig kriminalisering af begrebet 'seksuel grooming'
- Justering af aldersgrænsen for voldtægt efter § 216, stk. 2, fra de nuværende 12 til 15 år
- Opmærksomhed på den forestående ændring af voldtægtsbestemmelsen
- Efteruddannelse af dommere

Selvstændig kriminalisering af begrebet 'seksuel grooming'

Hvis en gerningsmand gennem forførelse og manipulation opbygger venskab og fortrolighed med et barn med henblik på at udnytte barnet seksuelt, er der tale om seksuel grooming. Dette overgreb mod barnet er ikke selvstændigt kriminaliseret i straffeloven. Grooming-adfærd finder ofte sted med udgangspunkt i de sociale medier og kan føre til seksuelle overgreb på børn. Fordi dette begreb (eller referencer til det) ikke fremgår af straffeloven, kan det i straffesager, hvor børn er forurettede, være vanskeligt at opnå forståelse af den psykiske vold og manipulation, som har udspillet sig mellem offer og krænker op til det seksuelle overgreb. Det kan i sidste ende føre til frifindelse i sager om seksuelle overgreb på børn.

Begrebet seksuel grooming er imidlertid anvendt i dansk retspraksis og i videnskabelige kredse både nationalt og internationalt om den psykologiske proces, hvor den seksuelle krænker – ofte via internettet – gennem forførelse og manipulation opbygger et venskab og en fortrolig relation til ofret med det formål at flytte ofrets personlige grænser og tage magten over ofret for i sidste ende at udnytte ofret seksuelt.

I den nuværende straffelov kan formuleringerne i henholdsvis § 222, stk. 2 "*...at gerningsmanden har skaffet sig samlejet ved udnyttelse af sin fysiske eller psykiske overlegenhed*" og § 223, stk. 2 "*...den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forfører en person under 18 år til samleje*" forstås som en grooming-proces, men er ikke betegnet som sådan i lovens bemærkninger. Bestemmelsen overlader det til den enkelte anklager at sammenkoble den manipulation, som gerningsmanden har foretaget via internet, sociale medier, SMS- og Messenger-beskeder, telefonopkald mv. med en såkaldt "udnyttelse af fysisk eller psykisk overlegenhed".

Dermed overlades det til anklagemyndigheden i hver enkelt sag at sikre, at sagens parter – herunder civile domsmænd – opnår den rette forståelse af den strafbare handlings karakter. Resultatet er en alt for usikker retstilstand.

Ved indføje af en selvstændig bestemmelse om grooming fremrykkes gerningsmomentet samtidig. Det vil sige, at det i sager om grooming ikke længere vil være nødvendigt at citere straffelovens §21 om forsøg på seksuelt overgreb på et barn, fordi groomingen i sig selv er ulovlig. Med den nuværende lovgivning skal der i sager om grooming henvises til, at gerningsmanden ved sin adfærd har *forsøgt* at begå et seksuelt overgreb. Med en egentlig groomingparagraf vil loven derimod være overtrådt, og gerningsindholdet realiseret, allerede når gerningsmanden udviser grooming-adfærden, og ikke først når gerningsmanden har forsøgt eller fuldbyrdet det seksuelle overgreb.

At indføje en specifik straffelovsbestemmelse om grooming vil dermed overordnet opfylde tre formål:

- At være normdannende, idet det tydeliggøres for borgerne, at grooming-adfærd udgør en moralsk uacceptabel adfærd
- At medvirke til at højne kvaliteten i sagsbehandlingen hos politiet og anklagemyndigheden, da reglerne er mere klare og lettilgængelige
- At børn opnår den samme ret til beskyttelse mod psykisk vold i seksuelle relationer, som voksne har opnået via kriminaliseringen af psykisk vold¹.

Sverige og England har indført specifikke straffelovsbestemmelser omhandlende grooming, og vi vil opfordre til, at man i Danmark drager nytte af de erfaringer, som man her har gjort sig med indførelsen af disse bestemmelser.

I forbindelse med en revision af dele af straffelovens regler om overgreb på børn bør det samtidig vurderes, om det er muligt at knytte bestemmelsen om digitale sexkrænkelser tættere an til resten af overgrebsområdet. Som reglerne er nu, skal deling af seksuelt krænkende eller såkaldt pornografisk materiale af et barn straffes efter blandt andet § 264 d, som befinder sig i kapitel 27 om freds- og æreskrænkelser.

Det er grundlæggende problematisk, at politiet og anklagemyndigheden - som det er i dag - skal lægge en massiv indsats i at gøre indholdet af og sammenhængen mellem de forskellige overgrebsbestemmelser forståelig for de civile domsmænd, som skal deltage i hovedforhandlingen af straffesagen. Det vil styrke forståelsen og fremlæggelsen af en sag om seksuelle krænkelser og overgreb på børn, at de enkelte anklagepunkters begreber og handlinger er beskrevet og indeholdt i det samme kapitel i straffeloven og med en gennemskuelig formulering, som er i tråd med den digitale udvikling. I den forbindelse er det vores anbefaling, at der gøres tiltag for at skærpe det vejledende materiale, som er tilgængeligt for politiet og anklagemyndigheden til brug for deres arbejde med overgrebsagerne. Overgrebsområdet skal ikke være et unødigt kompliceret fagfelt; et bredt kendskab og en tilgængelig forståelsesramme er nødvendig for at sikre, at børnene får den hjælp og støtte, som de har krav på. Derved kan vi styrke børnenes retssikkerhed.

Endelig bemærkes det, at det i forbindelse med indførelse af en selvstændig paragraf om grooming skal sikres, at børn, som har været udsat for grooming, har samme retsstilling som børn, der

---

¹ Betingelsen i straffelovens § 243 om gerningsmandens nuværende eller tidligere tilknytning til husstanden begrænser bestemmelsens anvendelsesområde i grooming-sager. Her har gerningsmanden typisk ikke tilknytning til barnets husstand, men møder derimod barnet på for eksempel internettet eller i barnets skole. Barnet har derfor ikke i kraft af § 243 om psykisk vold et strafferetligt værn mod psykisk vold begået i de sammenhænge.

har været udsat for seksuelle overgreb under straffelovens øvrige paragraffer. Dette gøres ved at foretage såkaldte konsekvensrettelser i form af tilføjelser til retsplejelovens § 29 a om dørlukning og 741 a, stk. 2 om obligatorisk beskikkelse af bistandsadvokat.

Justering af aldersgrænsen for voldtægt efter § 216, stk. 2 fra de nuværende 12 til 15 år

I den nuværende straffelovs § 216, stk. 2 defineres det at have samleje med et barn under 12 år per automatik som voldtægt. Er barnet fyldt 12 år, straffes der i medfør af § 222, stk. 1 for samleje med mindreårig, så længe barnet er under 15 år. Skal der dømmes for voldtægt af et barn, som er fyldt 12 år, skal der dømmes efter voldtægtsbestemmelsen i straffelovens § 216 på samme vis som for voldtægt af en voksen.

I skrivende stund debatteres det, hvorvidt aldersgrænsen for voldtægt i § 216, stk. 2 bør hæves til at omfatte børn op til 15 år. Red Barnet går ind for at hæve aldersgrænsen og dermed at udvide bestemmelsens anvendelsesområde med henblik på at øge beskyttelsen af de 12-14-årige børn.

Ved indførelsen af den seksuelle lavalder på 15 år har man vurderet, at barnet ved denne alder kan samtykke til at indgå i frivillige seksuelle aktiviteter. Deri ligger modsætningsvist, at et barn under 15 år ikke har den fornødne modenhed til at kunne overskue, hvad barnet samtykker til, for så vidt angår seksuelle aktiviteter. Børn under 15 år har derfor behov for et beskyttelsesværn, som rækker videre end det i § 222, stk. 1 opstillede forbud mod sex med et barn under 15 år.

Da man i 2013 overflyttede forbuddet mod samleje med børn under 12 år til at indgå som en del af voldtægtsparagraffen², anførtes det af Straffelovrådet i den bagvedliggende betænkning nr. 1543/2012, at *"...i sager om overgreb mod børn vil det ofte ikke være nødvendigt for gerningsmanden at anvende tvang eller trusler eller konkret at skræmme barnet til at underkaste sig overgrebet, da gerningsmandens fysiske og psykiske overlegenhed i forhold til barnet og eventuelt barnets manglende forståelse af overgrebet gør det muligt for gerningsmanden at gennemføre de strafbare forhold uden at anvende vold eller trusler om vold."*

Straffelovrådet mente imidlertid ikke, at der var grundlag for at udstrække dette beskyttelsesbehov til at omfatte børn op til 15 år. Begrundelsen herfor var, at det for børn mellem 12 og 14 år måtte afhænge af de konkrete omstændigheder, om en gerningsmand har haft behov for at anvende sin fysiske og psykiske overlegenhed for at opnå samleje med barnet. Denne grundpræmis er Red Barnet uenig i. Er der således en markant aldersforskel mellem et barn under 15 år og den voksne, som har samleje med barnet, er det vores opfattelse, at handlingen må betegnes som en voldtægt. Red Barnet mener, det er vigtigt, at et seksuelt overgreb, som udgør en alvorlig krænkelse af barnets selvbestemmelsesret og integritet, bliver anerkendt og benævnt som voldtægt af retssystemet. Det understreger, at barnet har været uden skyld og ansvar. Det er velkendt, at mange ofre – herunder også børn – pålægger sig skyld og et ansvar for det hændte. Dette kan man imødegå ved at anvende begrebet voldtægt, som har både den juridiske og generelle samfundsmæssige betydning, at ansvaret ligger hos gerningspersonen. Vi foreslår derfor konkret, at aldersgrænsen i

---

² Lov nr. 633 fra 2013. Tidligere var sådanne handlinger omfattet af § 222, stk. 1, j. stk. 2, 1. led.

§ 216, stk. 2 (voldtægtsbestemmelsen) hæves, således at det betragtes som voldtægt, når voksne (personer over 18 år) har samleje med et barn under 15 år.

Vi mener, at den reviderede bestemmelse skal opfylde to formål; at øge beskyttelsen af børn under 15 år mod seksuelle overgreb fra voksne, og at gøre det på en måde, så større børn mellem 15 og 18 år ikke samtidig straffes for frivilligt seksuelt samkvem med et næsten jævnaldrende barn, hvor parterne er jævnbyrdige. Frivillig sex mellem en 14-årig og en 16-årig bør med andre ord ikke automatisk blive kategoriseret som voldtægt.

Det vil være et for stort indgreb i barnets liv at gøre barnet skyldigt i voldtægt, hvis der har været tale om en frivillig og jævnbyrdig seksuel relation mellem to børn, som er henholdsvis over og under aldersgrænsen på 15 år. Det er derfor vores opfattelse, at aldersgrænsen for voldtægt efter § 216, stk. 2 kun kan hæves, hvis man samtidig sikrer, at bestemmelsen kun finder anvendelse for voksne over 18 år. Der kan indtænkes forskellige modeller for afgrænsningen af bestemmelsens anvendelsesområde i forhold til de helt unge under 18 år. Fra Red Barnets perspektiv er det væsentligste, at der værnes om denne målgruppe. Modellen for beskyttelsen af målgruppen skal blot skabe tryghed og retssikkerhed for børn; også de børn, der er mellem 15 og 18 år, og som i fremtiden ville kunne risikere en sigtelse for voldtægt på grund af deres seksualpartners alder.

Praksis for retsforfølgning over for unge lovovertrædere for så vidt angår samleje med mindreårige er sådan, at der kan gives et tiltalefrafald til børn og unge, som har indgået i en seksuel relation med et barn under 15 år, for eksempel når der er tale om kærestepar på hhv. 14 og 16 år.³ Et tiltalefrafald betyder, at anklagemyndigheden anser det pågældende barn for at være skyldigt, men at der ikke bliver nogen retssag. Ifølge Rigsadvokaten er det ".....en forudsætning for at meddele tiltalefrafald, at sigtedes skyld er utvivlsom, eller at alle faktiske omstændigheder i forbrydelsens gerningsindhold er erkendt"⁴ Tiltalefrafaldet kan eventuelt indeholde vilkår, som barnet skal overholde. Hvis det omtalte eksempel med unge kærestepar automatisk defineres som voldtægt, må man forudse, at børn over den kriminelle lavalder vil blive anset for skyldige i voldtægt efter denne praksis. Som retssamfund kan vi ikke tillade, at dette mærkat påsættes børn, som ikke har gjort sig skyldige i andet end at have en jævnbyrdig, frivillig seksuel relation til et andet barn.

Ny samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse – kan børn give samtykke?

Et flertal i Folketinget er nu enige om, at voldtægtsbestemmelsen skal ændres til at være samtykkebaseret. Der er derfor i skrivende stund sendt udkast til lovforslag om ændring af straffelovens § 216, stk. 1 om voldtægt i høring.

Red Barnet kan konstatere, at der ikke i de i høringen fremsendte bemærkninger til lovforslaget er taget stilling til, hvorledes man kan vurdere rækkevidden af et samtykke, som gives af mindreårige børn og unge. Socialstyrelsen definerer seksuelle overgreb på børn, som værende "*...når et barn inddrages i seksuelle aktiviteter, som det ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er*

---

³Jf. bekendtgørelse nr. 792 om politidirektørernes og statsadvokaternes adgang til at frafalde tiltale, jf. retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 7, hvorefter tiltale kan frafaldes, hvis dette følger af bestemmelser fastsat af justitsministeren eller rigsadvokaten.

⁴ Rigsadvokatmeddelelsen, Unge lovovertrædere, afsnit 5.2. om tiltalefrafald.

parat til og derfor ikke kan give tilladelse til". Det fremhæves her, at evnen til eller muligheden for at give et kvalificeret samtykke eller tilladelse skal forstås på baggrund af personens, herunder især børn og unges, udvikling.

Straffelovrådet har tilsvarende i betænkning 1534/2012 anført følgende i forbindelse med de daværende overvejelser om samtykkelovgivning *"...en ren samtykkebaseret regulering vil endvidere ikke kunne stå alene, da en række personer ikke bør kunne give et gyldigt samtykke til seksuel aktivitet. Det gælder navnlig børn, sindssyge eller andre, der ikke har evnen til at handle fornuftsmæssigt. Det vil derfor være nødvendigt med bestemmelser i loven eller bemærkninger i lovens forarbejder om, hvem der kan afgive et gyldigt samtykke, eller en nærmere definition af, hvad et gyldigt samtykke er".*⁵

Red Barnet opfordrer på denne baggrund til, at der i det lovforberedende arbejde sættes fokus på spørgsmålet om mindreåriges samtykke til seksuelle relationer.

Det er vigtigt, at der i lovforarbejderne til den reviderede voldtægtsbestemmelse tages højde for, at børn, selvom de er fyldt 15 år, i ringere grad er i stand til at give et gyldigt samtykke end voksne. Især i de situationer, hvor der indgår en psykologisk bearbejdning af ofret, for eksempel gennem grooming-processer og udøvelse af psykisk vold, er barnet i risiko for en påvirkning, som gør, at barnets samtykke ikke kan betragtes som værende gyldigt i strafferetlig forstand.

Efteruddannelse af dommere

Med henblik på at sikre den høje kvalitet i sagsbehandlingen af sager om overgreb mod børn foreslår vi, at der indføres en efteruddannelse for ansatte ved domstolene om dette. I dette modul kan emner som seksualforbrydelser, grooming, videoafhøring af børn m.m. indgå, ligesom viden om børnehusenes arbejdsmetoder også bør indgå. Det er helt afgørende for børnenes retssikkerhed, at det sikres, at barnets modtagelse i børnehuset ikke bliver tillagt negativ vægt ved domstolenes bevisvurdering af afhøringerne.

Danmark er i kraft af Istanbulkonventionens⁶ artikel 26, 1 om beskyttelse af og støtte til børn, der været vidner, forpligtet til at *"...træffe de lovgivningsmæssige eller andre foranstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at tilbuddene om beskyttelse af og støtte til ofre tager behørigt hensyn til rettigheder og behov for børn, der har været vidner til alle former for vold omfattet af denne konvention".* Med henblik på at sikre, at børnene kan nyde godt af deres rettigheder i henhold til Istanbulkonventionen, bør man derfor sikre, at børnenes retssikkerhed ikke kompromitteres i overgangen fra børnehuset til domstolene.

Undervisningen kan for eksempel udføres af ansatte i børnehusene.

---

⁵ BET 1534/2012, side 128-133.

⁶ Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet.